

УДК 330.133:06.047

Н.В. ГНЕСІНА, аспірант, НТУ «ХПІ», Харків
М.І. ЛАРКА, к.е.н., проф., НТУ «ХПІ», Харків
С.П. СУДАРКІНА, к.е.н., проф., НТУ «ХПІ», Харків

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ БІЗНЕСУ НА ПРИКЛАДІ ІТ-КОМПАНІЙ

В статті розглядаються особливості компаній, які працюють в сфері ІТ-технологій, а також існуючі методи оцінювання вартості таких об'єктів. Констатується досить спрощений характер існуючих підходів та наводяться рекомендації щодо удосконалення прийнятих методик.

In article features of the companies working in sphere IT-технологий, and also existing methods of estimation of cost of such objects are considered. Simplified enough character of existing approaches is ascertained, recommendations about perfection of the accepted techniques are resulted.

Ключові слова: оцінка вартості; ІТ-технології; методи оцінювання бізнесу; засоби оцінювання компаній ІТ-технологій; фактори впливу; бальний метод; метод зважування.

Вступ

Оцінювання майнових комплексів різного роду в сучасних умовах має дуже велике значення, тому що постійно відбуваються зміни як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі компаній. Це призводить до змін в позиціюванні фірми та товару, напрямів діяльності, змін ринків і т. ін., що може призвести до зміни власника компанії. При цьому обов'язковою стає необхідність оцінювання вартості компанії. Особливе та значне і важливе місце в системі сучасного господарства займають компанії, які працюють в області розробки комп'ютерних програм, продуктів інформаційного забезпечення процесів виробництва та управління тощо. Ці компанії мають свої економічні та організаційні особливості, що суттєво впливає не тільки на вартість компанії як такої, а навіть на методи оцінювання, які використовуються в таких випадках.

В даній статті робиться спроба систематизувати та проаналізувати існуючі методи оцінювання компаній, які розробляють комп'ютерні продукти.

Постановка задачі

Метою статті є встановлення сутності, переваг та недоліків існуючих методів оцінювання компаній, які працюють в області ІТ-технологій. В статті робиться спроба систематизувати процес оцінювання таких компаній з урахуванням їх технологічної та економічної специфіки.

Методологія

Використовуються методи досліджень, які спираються на аналіз існуючої практики оцінювання, значення середніх співвідношень та можливість їх корегування, виходячи з положень системного аналізу. Розглядаються можливості використання бального методу та методу зважених оцінок.

Результати дослідження

Не зважаючи на те, що питання оцінювання ринкової вартості майнових комплексів досить ретельно розроблені, оцінювання ІТ-компаній проводиться в значній мірі на базі досвідно-статистичного методу з індивідуальними корегуваннями без будь-якого наукового обґрунтування. Треба відзначити, що традиційні методи оцінювання – витратний, порівняльний та доходний – складно використати для таких об'єктів, тому що вони дуже суттєво відрізняються від промислово-технічних підприємств за своїми організаційними та технічними ознаками. Наприклад, для промислових об'єктів дуже важлива суто матеріальна складова – техніко-технологічна структура, состав обладнання, тощо. Для ІТ-компаній – ця частина не є головною і базовою в вартості компанії.

В реальній практиці в кожному конкретному випадку проблема оцінювання вирішується на основі фактично існуючого, середньостатистичного співвідношення між ціною компанії та річним обсягом виробництва, прийнятого сьогодні на рівні від 2 до 3.

Тобто орієнтовна вартість компанії $V_{\text{комп.орієнт.}}$ дорівнює в середньому $2 \div 3$ значенням річного обсягу виробництва $O_{\text{річн.}}$:

$$V_{\text{комп.орієнт.}} = (2 \div 3) * O_{\text{річн.}}$$

Це співвідношення може вважатися середнім для таких компаній. Воно встановлене на базі ринкового досвіду продажів за останні роки. Зрозуміло, що діапазон величин є дуже широким, тобто відхилення крайніх величин дорівнює 50%, що не можна вважати коректним.

Тим не менше, одержане таким чином значення вартості є базовою величиною, яку треба скорегувати, враховуючи конкретні особливості самої компанії, що оцінюється, технічну та технологічну оснащеність, якість та кваліфікацію персоналу, позиції на ринку, відносини з покупцем, наявність бренда і т. ін.

Для цього на практиці в подальшому проводиться „торг”, в процесі якого робляться спроби врахувати конкретні умови та особливості компанії, що впливають на кінцеву, скореговану вартість. Зрозуміло, що результат, одержаний таким чином, не є науково обґрунтованим, а в значній мірі має ознаки суб'єктивності та кон'юнктури.

Таким чином, оцінювання компаній, які працюють в області ІТ –технологій, проводиться на основі досвіду без системного науково обґрунтованого підходу, що знижує якість одержаної величини.

Для того, щоб уникнути кон'юнктурності та суб'єктивності в процесі оцінювання таких компаній, підвищити якість кінцевого результату та більш системно врахувати фактори впливу, грамотно було б створити систему уточнюючих коефіцієнтів за окремими групами якісних, а можливо, і кількісних параметрів, а потім комплексно оцінити вартість з урахуванням їх значень. Одержана таким чином сукупність коефіцієнтів дозволить скорегувати перший, орієнтовний результат.

$$V_{\text{комп.}} = V_{\text{комп. орієнт.}} * K_{\text{кор. інт.}}$$

де $K_{\text{кор. інт}}$ – інтегральний коефіцієнт корегування орієнтовного значення вартості ІТ – компанії.

Для одержання цього коефіцієнту корегування $K_{\text{кор. інт}}$ доцільно використовувати метод бальних оцінок у сукупності з ваговим методом, але перед тим треба визначити самі фактори впливу конкретно для таких компаній. Для цього, звісно, треба провести аналіз їх діяльності та економічних особливостей, оцінити вагомість кожного фактору.

Виходячи із специфіки роботи ІТ- компаній, всю сукупність факторів впливу можна поділити на 8 груп (табл. 1)

Таблиця 1 – Номенклатура та вагомість факторів впливу на вартість ІТ-компаній

Назва фактору	Зміст поняття	Вагомість фактору, %
1. Техніко-технологічні	Комп'ютери, інфраструктура	5
2. Економічні	Обсяг продажів, фінансові показники, кредитні стосунки та зобов'язання	12
3. Методології, принципи та засоби програмування	Рівень, сучасність стандартних комп'ютерних продуктів, програмного забезпечення, інформаційної бази	15
4. Персональна складова	Кваліфікація персоналу, його потенційні можливості та креативність	20
5. Менеджмент	Якість менеджменту, корпоративного управління компанією	23
6. Ринкові фактори	Позиція на ринку, її стійкість, наявність портфеля замовлень	15
7. Сервісна складова	Відносини між покупцями та компанією, наявність сервісних послуг	7
8. Інші	Специфічні кон'юнктурні фактори, ризику	3
Всього		100

Зрозуміло, що це укрупнена номенклатура факторів, кожен з яких включає декілька більш дрібних, значення яких при подальшому аналізі повинно бути враховане. Відносно показника вагомості кожної групи, то наведені цифри є також орієнтовними, в якійсь мірі – якісними, але загальну тенденцію вони відображають досить адекватно. Дійсно, вартість компанії в сучасних умовах залежить не стільки від її матеріальних складових (перша група факторів), скільки в значно більшій мірі від успішності компанії, її позиції на ринку, а це визначається рівнем менеджменту, який розробляє та впроваджує технічну, товарну, кадрову та соціальну політику компанії.

Висновки

Таким чином, можна говорити про певні етапи оцінювання ІТ- компаній, а саме:

1. Проведення аудиту компанії, що оцінюється, з метою встановлення реального фінансово-економічного становища, в тому числі – річного обсягу продажів на протязі 2-3 років роботи.

2. Одержання орієнтовної вартості компанії на основі вказаного вище співвідношення $V_{\text{комп. орієнт.}} = (2 \div 3) \times O_{\text{річн.}}$

3. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища компанії в рамках системи факторів впливу, яка прийнята.

4. Оцінювання становища компанії по кожній i -й групі факторів, які розглядаються, одержання значень індивідуальних коефіцієнтів корегування $K_{\text{кор.}i}$.

5. Встановлення вагової характеристики кожної групи факторів – β_i .

6. Розрахунок зваженої величини інтегрального коефіцієнту корегування – $K_{\text{кор.інт.}} = \sum K_{\text{кор.}i} * \beta_i$.

7. Встановлення кінцевого значення вартості компанії, яка розраховується за формулою $V_{\text{комп.}} = V_{\text{комп.орієнт.}} * K_{\text{кор.інт.}}$

Список літератури: 1. Закон України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12.07.2001 р. № 2658. 2. Національний стандарт № 1 „Загальні засади оцінки майна і майнових прав”, затверджено постановою Кабміну України від 10.09.2003 № 1440. 3. Международные стандарты оценки. 7-е издание. 2005. МСО 2005. Москва. Российское общество оценщиков. 4. *Есипов В.Е., Маховикова Г.А., Терехова В.В.* Оценка бизнеса..СПб.: Питер, 2002. 5. *Гохберг І.І., Щербань С.І.* Оцінка установок, машин та обладнання: Навч. посібник, Львів, ЗУКЦ 2007. 6. *Сударкина С.П., Гнесина Н.В., Радзиванович К.Л.* Оценка стоимости машин и оборудования, Х., «Mag press», 2009. 8. Ковалёв А.П.и др. Оценка стоимости машин, оборудования и транспортных средств, Москва, 2003 г. 9. *Ш. Прайт* “Оценка бизнеса: анализ и оценка компаний закрытого типа”, пер. с англ. - М., 1995.

Подано до редакції 20.12.2010